

Nyáry Szabó László

Prejszezés vagy pasztörözés? Preysz Móric három évvel Louis Pasteur előtt...

<https://doi.org/10.61333/mony.15222>

Preysz Móric
(1829–1876)

1862-ben Mag (október) hava 16-án mutatta be Preysz Mór eredményeit a **csírátlanítás** – a bor csírátlanításának – alkalmazására a Hegyaljai Bormívelő Egyesület közgyűlésén. Fölfedezése az volt, hogy ha a bort 70-80 Celsius-fokosra gyorsan fölmelegítik, majd légmentesen elzárják, meggátolható a bor utóerjedése.

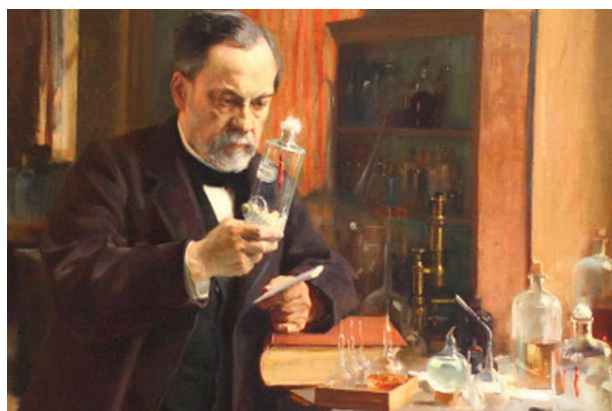
Preysz a munkája során föltalálta a **prejszezést** – azazhogy a mássalhangzó-torlódást is orvosolva, magyaros(abb)an **perejszezést** (Sz.) –, avagy francoskodón a **pasztörözést**. Eredményeit levélben küldte el a francia Louis Pasteurnak, három ízben is. Pasteur e levelekre ugyan nem válaszolt, ellenben hamarosan saját találmányaként közölte a felfedezést...

Preysz Mórunk a találmányát szélesebb tudományos körben csak 1865-ben, Louis Pasteur bejelentése után tette közzé, így ma az eljárás a műbitorló martalékeként csak pasztörözés néven közismert.

Preysz Móric volt az egyik első középiskolai tanár, akit a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának választott. Akadémiai székfoglalóját *A bor vegytana* címmel 1863. december 21-én olvasta föl. Híres tanulmánya pedig: *A tokaji bor utóerjedésének meggátlásáról* (1). Neki köszönhetjük a magyar iskolákban a vegytanórákon való kísérletezések bevezetését is...

Preysz Móricnak jelentős szerepe volt a gázvilágítás elterjesztésében is Magyarországon, 1861-ben elkezdett vízvizsgálatait és vízellátási kutatásait pedig alapjaiban járultak hozzá ahhoz, hogy a pesti vízvezeték 1868-ban megépült.

Megjegyzem, bár **Louis Pasteur** alkotott más maradandót is az életében, például 1888-ban megalapította a Pasteur Intézetet (Institut Pasteur), amely az immunizálásban ma is

Pasteur a laboratóriumában – Albert Edelfelt festménye
E képen talán épp lelkismeret-furdalása emészti a világraszóló(an gátlástalan) műbitorlót...

jeskedik, **nevét mégis éppen ez a folyadékokat fertőtlenítő eljárás örökölte meg!**

Pasteur legnagyobb eredménye a rettegett veszettség elleni oltóanyag kifejlesztése volt. 1881-ben kezdte meg Roux-val az ez irányú kutatásokat, és 1885-ra sikerült a védőoltást (vakcinát) előállítania. Nevét mégis (csak) Preysz Mór(ic) találmánya, a **prejszezés** nyomán koppintott-loppintott **pasztörözés** örzi...

Ha az egész világot nem taníthatjuk is meg az elsőbbség ilendőségére, azért a saját fejünkben érdemes rendet tenni. Ha ez megvan, már csak meggyötört édes anyanyelvünket kell simogatva hozzáigazítani a magyar rendhez.

Bizony!

A „pasztörözés” magyarul „prejszezés”!

IRODALOM

Preysz Móricz *A tokaji bor utóerjedésének meggátlásáról* Természettudományi Közöny 1865;5:193–5.